

Poslední semestrální bohoslužby Marek 12,18-27

1.

Začnu *chválou perikop*. Nebýt řádu předepsaných biblických textů, byl bych ztratil hodiny a hodiny času planým přemýšlením, jaký biblický text by se hodil jako slovo na závěr letního semestru a celého akademického roku 2011-2012 a na konec prvního roku mého zkusmého studentského farářování. Díky řádu perikop jsem sice také ztratil hodiny času přemítáním, co s biblickým textem, který je na dnešní středu předepsán, ale snad to byla produktivní ztráta času. Text, v němž Ježíš začíná i končí svou řeč větou „*Mýlíte se*“, bych si samozřejmě nevybral. A vlastně si ani nedokážu představit, do jaké příležitosti by spor saduceů s Ježíšem o vzkříšení vhodně zapadl, ať už afirmativně, ať už kontrastně. Kdysi na něj jeden pražský farář kázal při svatbě našeho fakultního spolužáka. Nám bohoslovcům tehdy přišla volba této perikopy pro svatební kázání komická.

Když jsem nyní přemýšlel o tom, jak mám k tomuto tak málo predikabilnímu, exegeticky nikterak zajímavému, liturgicky nikam nefixovanému textu přistoupit, připadl jsem na jedinou myšlenku, která mně pomohla ho otevřít: *Spor o vzkříšení*, jak je tento markovský úryvek v ČEPu nazván, představuje otazník a vykřičník nad všemi řády, strukturami, formami našeho pozemského života, *relativizaci všeho předposledního z pozice toho posledního*. Manželství stejně theologie patří do toho starého věku, který pomíjí. Před onou pověstnou, byť poněkud pohádkovou branou do nebe budeme muset odložit jak naše partnerské svazky (a to nejen ty divoké, nýbrž i ty řádné), tak naše theologické uvažování (a to nejen ono spekulativní, nýbrž i ono biblické). Do království Božího se ani nepromilujeme, ani neprotheologizujeme.

Mohl bych ovšem také nasadit poněkud níže. Nenastavuje nám tu evangelium poměrně věrné zrcadlo? Zrcadlo, v němž spatřujeme ne pokřivený, nýbrž realistický obraz toho, co je *theologie*? Z rabínského židovství známe učené a učenecké spory o jednotlivé biblické verše. V židovsko-křesťanských či křesťansko-židovských náboženských polemikách argumentovala jedna strana tímto biblickým citátem, zatímco opačná strana kontrovala jiným. Z dějin theologie pak víme, že „pohyb theologického myšlení“ (jak nazval své skriptum z dějin dogmatu AMEDEO MOLNÁR) probíhá sice ne výhradně, ale zato často v podobě *sporu proti sobě stojících a brojících škol*. Škola alexandrijská versus škola antiochejská, filosofičtí realisté versus filosofičtí nominalisté, gnesioluteráni versus filipisté, orthodoxové versus liberálové, barthiáni versus liberálové, vertikalisté versus horizontalisté atd. atd. Vášniví duchové, jako MARTIN LUTHER, těmito spory žili; mírní duchové, jako PHILIPP MELANCHTHON, se takových „rabies theologorum“ děsili. Doznám, že mně se v postmoderním pluralismu nejednou zasteskne po věku moderny s jejími jasnými ideologickými frontami. Už jako studenti theologie jsme byli postaveni před nejedno rozhodnutí: „Jsem pietista, nebo sekularista?“ „Potáhnu s apolitickými, nebo politizujícími?“ Za dnešní tolerancí, která zná pouze politickou korektnost či nekorektnost, se na mě šklebí špatně skrývaná lhostejnost: „Klidně si říkej, co chceš, stejně to nikoho nezajímá.“

2.

Ale k textu. Jaké jsou fronty sporu, o němž jsme četli? Na jedné straně stojí *saduceové*, staromilci, starověrci, konzervativci, na druhé straně stojí *farizeové*, novotáři, progresivisté, namnoze takřka liberálové. Tématem je otázka *vzkříšení*. Ti první ve vzkříšení *nevěří*, protože to je nebezpečná novota. Starý zákon nic takového nezná, respektive něco takového se v něm

objevuje poměrně pozdě a pouze okrajově. Ti druzí – a mezi ně patřil i Ježíš, který „o vzkříšení mnoho nemluvil, ale zcela samozřejmě je předpokládal“ (PETR POKORNÝ, *Výklad Evangelia podle Marka*, 1974, 244; s novozákonnými doklady), ve vzkříšení věří, protože myšlenka vzkříšení je logickým domyšlením víry v Boha: Jestliže Bůh zaslibuje člověku dobrou budoucnost, nebude se moci v realizaci svých slibů zastavit před smrtí. Saducejská otázka tedy zní: ZDA VŮBEC? Existuje vzkříšení? Farizejská otázka pak zní: KDYŽ ANO, POTOM JAK? Jak si vzkříšení máme (nebo spíš jak si nemáme) představovat? Mohlo by jít o zábavnou hru, kdyby problém vzkříšení byl problémem okrajovým, periferním, a nikoli problémem ústředním, centrálním. Srovnání s cvičnými otázkami, jaké známe ze středověké scholastiky, jako: „Zda Bůh může stvořit kámen tak těžký, že by jej sám neuzvedl“ tu není na místě. Jde o vzkříšení, o můj život smrti navzdory smrti. Mea res agitur!

2.1.

Rozhovor saduceů s Ježíšem má dvě fáze.

2.1.1.

Nejprve: Vzkříšení – ANO: „*Když lidé vstanou z mrtvých...*“. Dobře, lidé vstanou z mrtvých, budou vzkříšení. Tato naděje ovšem dává vyvstat nejedné otázce. Tak například: případ levirátního manželství (co to bylo, víte ze starozákonní teologie asi lépe než já) vyhnaný ad absurdum. Či manželkou bude v budoucím životě ona nešťastná bezdětná žena, která byla v tomto životě manželkou sedmi bratřím, pěkně jednomu po druhém? Co se odehrávalo na zemi postupně, bude se muset dít v nebi současně, a protože na mnohoženství nemá žid Ježíšovy doby ani pomyslení, nemůže si představit žádný život po smrti.

Ježíšova odpověď ukazuje na chybu v uvažování. Bůh vládne stvořitelskou mocí, vzkříšení je nové tvoření. Lze si představit, že vzkříšení či zmrtvýchvstalí lidé budou podobní andělům, o nichž se předpokládalo, že nepotřebují jíst, pít a souložit, protože nemají ani hlad, ani žízeň, ani libido. Chápeme-li jídlo, pití a milování jako k životu nutné činnosti, bez nichž by člověk zemřel, případně lidstvo vymřelo, pak tyto činnosti opravdu můžeme přisoudit jen tomuto věku. (Pozor, neplodné manželství je pro starozákonního člověka základní životní deficit. To jenom my si myslíme, že manželé děti buď mají, nebo nemají, podle toho, pro co se rozhodnou.) Protože nám v naší kultuře vymření nehrozí, zvykli jsme si pojímat výše zmíněné aktivity nejenom jako aktivity, které konat musíme, nýbrž také jako aktivity, které konat chceme, ne pouze z nezbytnosti nebo ze zvyku, ale také pro potěšení – u stolu či v posteli. Lidské jídlo přece není zvířecí žrádlo, lidské milování přece není zvířecí páření! Kontext se změnil – tedy pozor, pouze v naší euroamerické oblasti – zcela zásadně. Z textu argumentace „*Když lidé vstanou z mrtvých, nežení se ani se nevdávají*“ ovšem můžeme přesto zaslechnout smysluplný poukaz na to, že v nebi je/bude všechno jinak. My ovšem nejsme v nebi (a nejsme andělé), takže nebudeme ani jiným, ani sobě upírat možnost bohulibého užívání dobrých darů stvoření. Abusus non tollit usum! Z případné možnosti špatného užívání neusuzujeme na nemožnost užívání dobrého! Život budoucího věku však není prodloužením tohoto života za výhodnějších podmínek, život budoucího věku je darem nového života za podmínek nepokazitelně dobrých.

2.1.2.

Zadruhé: Vzkříšení – Buď ANO, nebo NE: „*A pokud jde o mrtvé, že vstanou...*“. Ježíš argumentuje z Písma. Hospodin se představil Mojžíšovi přes hranice generací jako Bůh praotců: „*Já jsem Bůh Abrahámův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův*“. A Hospodin „*přece není Bohem mrtvých, nýbrž Bohem živých*“. Je-li Hospodin Bohem živým a zároveň Bohem praotců, pak nemohou být praotcové mrtví, nemohou být odsouzeni do trpné role pouhých velikánů minulosti. Uvažujme fundamentálně theologicky: Kdyby se Boží příklon k člověku

měl zarazit před hranicí smrti, byla by smrt mocnější než Bůh. A Bůh je, k podobné výpovědi se Starý zákon propracovává znovu a znovu, Bohem živým, život navracejícím a znovu probouzejícím, stranicím životu, bojujícím na straně života.

Po Velikonocích dovede evangelista Lukáš formuli „Bůh živých“ ve stylizovaných kázáních apoštolů Apoštolských skutků až k stereotypní formuli, která bude definovat Boha Izraele jako *Boha, který vzkřísil Ježíše z mrtvých*. A KARL BARTH ve svém výkladu patnácté kapitoly Prvního listu Korintským, která vyšla knižně roku 1925 pod titulem *Vzkříšení z mrtvých*, napíše v návaznosti na obdobné formule apoštola Pavla: „Vzkříšení z mrtvých pro něho není ničím jiným než opisem (a konkretizací) slova ‚Bůh‘. Co by mohla být velikonocní zvěst jiného než zcela konkretizovanou zvěstí o tom, že Bůh je Pánem. Ovšem *nezbytným* opisem a *nezbytnou* konkretizací.“ (*Die Auferstehung der Toten*, 115)

3.

Bible obsahuje nejeden text, s nímž si nevíme rady interpretačně, exegeticky, a nejeden text, s nímž si nevíme rady aplikačně, homileticky. Tyto *inpredikabilní texty* nám, kdyby nic jiného, znemožňují představovat si vztah Bible a kázání jako automat, který presuje citrusové plody na džus. Ždímáme Bibli jako pomeranče, z nichž nám má vytékat pomerančová šťáva. Nejednou z ní osvěžující nápoj evangelia opravdu vyždímáme. Ale jindy se stane, že nevyždímáme skoro nic. Z Písma, ano z Ježíšových úst, k nám zaznívají varování: „*Mýlíte se, neznáte Písma ani moc Boží!*“ „*Velmi se mýlíte!*“ Mýlit se je lidské a theologové jsou lidé. Ale Písma bychom jako evangeličtí theologové znát měli. A moc Boží bychom jako křesťané znát mohli.

V římskokatolické církvi obdrží bířmovanec při udílení svátosti bířmování symbolický políček, takovou malou facku. Když můj farářský předchůdce v Českém Brodě rodičům jednomu ročníku svých konfirmandů navrhl, že by mohl při konfirmaci vykonat něco podobného, rodiče se ozvali: „Konfirmandy nám fackovat nebudete.“ Pojal jsem dnešní perikopu také jako takovou malou facku; políček, který si jako studenti a studentky i jako vyučující theologie zasloužíme. Zabývali jsme se vykladačskými problémy skutečnými i fiktivními, vedeme věroučné spory produktivní i neproduktivní. Ke zkouškám, které vás čekají, vám nabízejí všelijaké seznamy předepsané či doporučené literatury knihy dobré i méně dobré. Doufám, že si na prázdniny vezmete nějaký opravdu kvalitní titul. Ježíšova slova proti saduceům přece nemíří proti theologii en bloc: ani proti bádání v Písmech, ani proti volné theologické spekulaci. Jsme na zemi a ne v nebi, jsme lidé, ne andělé, žijeme své životy a vyhlížíme Kristův příchod. Na shledanou, dá-li Pán, na prvních fakultních bohoslužbách tady v kapli v zimním semestru 2012. Amen.